

- xii. 6571; - 1941. xi. 10. - lélecs - nyhs.
 - " - 6660. - 1942. ii. 3. - förléneti - egyhangú;
 - " - 6759; - 1942. v. 5. v. egyes : politika pót.
 - " - 6798 : - 1942. vii. 15. : politika pót : sztlbs.

Pozsonyban, 1919. április 30. rórn. kath.

Avatási átirat : 1049. / 1941-42.

Rep : 1942. vii. 16.

Yogi. rite."

Eleg jó dolgozat „Egyhangú” minősítéssel elfogadom.

D. 942 április 3

[Signature]

Flonájimut.

D. 942 április 18

[Signature]

A M. KÖZVETÉSI ÉS TISZÁZSÁG TUDOMÁNYI ÉS
JOG- ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYI KARA.

739. 10 41 / 19 42 szám.

Évk: 1942 évi március hó 19-n.

Előre: _____

Érték: _____

Bizalmat kiadatik:

Dr. Spichler Zoltán

„ Zacher Gyula

professzor naturalis.

Pécsen 1942. évi márc. 20-án.

Jachán Gyula
e. i. déltan

Értekezés a KERESKEDELMI JOG köréből.

A SZÖVETKEZET JELENTŐSÉGE.

Irta: Neumann Tibor
jogszigorló

lakik: Budapest, VII., Éva-u.22.

FORRÁSMUNKÁK.

Bedő Mór: A magyar kereskedelmi jog rendszere.

Hegedüs Vilmos: A szövetkezeti eszme a közgazdaságban.

Kuncz Ödön: A magyar kereskedelmi- és váltó jog tankönyve.

Navratil Ákos: A szövetkezés szerepe a társadalmunkban.

Czettler Jenő: Magyar mezőgazdasági szociálpolitika.

Horváth János: Szövetkezeti elvi határozatok.

Pártos Szilárd és Szilágyi László: Szövetkezeti ismeretek.

György Endre: Nemzetközi szövetkezeti politika.

TARTALOMJEGYZÉK.

- I. A szövetkezet lényege.
- II. A szövetkezet gazdasági és társadalmi jellemző vonásai.
- III. A szövetkezet jogi vonásai.

-.-.-.-.-

A SZÖVETKEZET LÉNYEGE.

A mai gazdasági élet egyik jellegzetes alakulata a szövetkezet.

A szövetkezet fogalmának megállapításánál nem hagyható figyelmen kívül, hogy a szövetkezet széles skálájú gazdasági képződmény, amely a gazdasági életben jelentkező szükségletekre különbözőképpen reagál és

sokrétű prizma, amely annyiféle színben megtörő fényt mutat, ahányféle alakban a gazdasági élet felvetődő követelményei reátűznek.

Tekintetbe kell venni továbbá, hogy a szövetkezet az elmúlt három-négy évtized alatt magyarányu fejlődésen ment keresztül szervezetében, célkitűzéseiben, működési körében egyaránt.

Azok a meghatározások tehát, amelyek egykor az egyszerűen "önsegélyező" és "játékonycélu" intézménynek tekintett szövetkezet lényegét és összetételét magyarázták, ma már vérszegényekké váltak és sok tekintetben idejüket multák. Mert távolról sem ölelik fel a céljaiban, tevékenységében, munkateljesítményében hatalmas gazdasági szer-

vezetté, nagyüzemmé vált modern szövetkezet fogalmát és nem tükrözik vissza hűen a mai szövetkezet igazi belső, eszmei tartalmát.

"A "szövetkezet" egységes fogalmának megállapítását nemcsak az nehezíti meg, hogy ez az intézmény még mindig kiforrásban van, hanem egyszerűen lehetetlenné teszi az a körülmény, hogy a "szövetkezet" névvel az ebben több, heterogén dolgot jelölnek meg, tehát: a "szövetkezet" több-
rétegű jelenség." 1./

A szövetkezet fogalma a kereskedelmi törvény meghatározása szerint:

"Szövetkezetnek ezen törvény értelmében meg nem határozott számú tagok-

1./ Kuncz idézett munkája 283.old.

ból álló azon társaság tekintetik, mely tagjai hitelének, keresetének, vagy gazdálkodásának közös üzletkezelés mellett, illetőleg a kölcsönösség alapján előmozdítására alakul." 1./

"A szövetkezet jogi jellemző vonásait a Kt. 223. §-a nem a legszerencsésebben domborítja ki, amin egyáltalán nem csodálkozhatunk. Mert a szövetkezet korántsem kiforrott gazdasági jelenség, hanem alakját és érvényesülő terét, még mindig kereső fludium." 2./

Bedő a szövetkezet lényegét a következőképen határozza meg:

"Szövetkezeteknek a Kt. ér-

1./ Kt. 223.§.-a.

2./ Kuncz idézett munkája 281.old.

telmében meg nem határozott számú tagokból álló azon társaság tekintetik, amely tagjai hitelének, keresetének, vagy gazdálkodásának a kölcsönösség alapján közös üzletkezelés melletti előmozdítására alakul." 1./

"A szövetkezet, mint kereskedelmi társaság az egymagukban gazdaságilag erőtlen kisemberek előre meg nem határozott számban való tömörülése abból a célból, hogy a vállalatban közreműködő tagok gazdasági érdekeit önsegély és kölcsönösség alapján előmozdítsa és azok részére a nagyvállalkozás előnyeit szerezze meg." 2./

Közgazdasági értelemben a

1./ Bedő idézett munkája 146.old.

2./ Pártos és Szilágyi 69.old.

szövetkezet célja az, hogy a gazdasági szabadság alapján tulzott nyereséghajhászásra épült s minden korlátozás nélkül működő kapitalizmusnak a köz szempontjából káros kinövéseit lenyesegeesse, ugyanakkor azonban letompítsa a szocializmus tulzásait is és a maga békés eszközeivel áthidalja a két szélsőséges gazdasági rendszer között mutatkozó ellentéteket.

A szövetkezet a minél igazságosabb és méltányosabb gazdasági rend megteremtésére törekszik s a szervezetlen erők tömörítésével gazdaságosabbá akarja tenni a termelést, tökéletesebbé az értékesítést, olcsóbbá a fogyasztást s egyenlőbbé, igaz-

ságosabbá a jövedelemeloszlást.

A szövetkezeti mozgalom az önzés helyébe az altruizmust állítja s az egyéni érdek rideg érvényesítése helyett a közösség érdeke szolgálatának a gondolatát akarja belevinni a közgazdasági életbe.

A szövetkezet békés eszközökkel, a versenynek, a szabadságnak és egyéni kezdeményezésnek a tiszteletben tartása mellett akarja megvalósítani a programját és előbbre vinni a gazdasági élet fejlődését. A szövetkezet maga is kapitalista vállalkozás a tőkés gazdasági rend tulkapásai nélkül s szociális tartalmu gazdasági forma a szociálizmus egyoldalúságai, erőszakosságai és tulzásai nélkül.

A szövetkezet a magántulajdon elvén állva - nem megszüntetni kívánja a kapitalizmust, csupán korrigálni akarja annak hibáit és elferdüléseit.

Az egyén szempontjából a szövetkezeti mozgalom a kiségzisztenciák életsorsának megjavítását célozza. Gazdaságilag megerősíteni, alátámasztani kívánja a gyengébb társadalmi osztályokat, szervezetlenségük folytán erőtlen kistőkéseket és lehetővé akarja tenni, hogy azok erőik tömörítésével a maguk képességéből a nagytőke gazdasági előnyeit szerezzék meg.

A szövetkezet gazdasági, kulturális és szociális téren felemelni igyekszik a kisembereket, akik egyébként szét-

forgácsolt erőikkel, egymástól elszigetelten soha nem tudnának a szövetkezeti szervezkedés és a szövetkezetben tömörülés által elérhető előnyökhöz hozzájutni.

A szövetkezet a leghathatósabb védelmet jelenti a kisember részére a nagy tőke mohó nyereségvágyával szemben és az a feladata, hogy igazságosabb jövedelemeloszlási politikájával több részt juttasson a termelésből a munkának, mint a tőkének. Ezt a célt a szövetkezet úgy éri el, hogy az egymással társuló kisegyzisztenciák részére a nagy-üzem anyagi előnyeit biztosítja és az így elért eredményt - a többi vállalkozási formáktól el-

térően- nem kizárólag a tőkének juttatja, hanem elsősorban azoknak a szövetkezeti tagoknak, akik személyes közreműködésükkel az eredményt létrehozó munkában résztvettek.

Arra a kérdésre, hogy mi a szövetkezet, mindenekelőtt a jogi szabályozásra kell utalni.

A Kereskedelmi Törvény /Kt/ néven ismert 1875:XXXVII.t.c. 223-257.§§-ai tartalmazzák a szövetkezetre vonatkozó jogszabályokat. Különálló, egységes szövetkezeti jogunk ugyanis nincsen, hanem a Kt. a részvénytársaságokra vonatkozó intézkedéseibe ágyazta be a törvény a szövetkezetek jogi szabályozását.

A törvény általában a részvénytársasági szabályokat alkalmazza a szövetkezetekre, csupán a 223-257. §§-okban állapítja meg a különlegesen szövetkezetekre vonatkozó legfőbb törvényes rendelkezéseket.

Kétségtelen, hogy a szövetkezeti jogunknak ez a Kt.-ben foglalt szabályozása elavult. Mert közel hat évtized alatt szövetkezeteink a magyar gazdasági életnek vagyónban, súlyban, jelentőségben, szervezetben nagyszabású intézményeivé fejlődtek és nemcsak megnövekedett üzleti adataikkal, nagy taglétszámukkal, de feladataik sokoldalúságával is széjjelfeszítették azokat a kereteket, amelyeket ré-

szükre, - a szövetkezeti mozgalom kezdetleges korában - a Kt. megállapított s amelyek a szövetkezetek akkori kisszerű arányainak teljesen meg is feleltek. Ezért érezte szükségesnek a törvényhozás, hogy - ha már eddig nem teremtette meg az egységes szövetkezeti jogot - időnként pótolja a Kt. szövetkezeti vonatkozású rendeleteit újabb részleges törvényekkel, amelyek már tekintettel vannak a modern szövetkezeti fejlődés jogi követelményeire.

Igy jött létre az 1875:XXXVII. tc. kiegészítéseképen a hitelszövetkezetekre és az Országos Központi Hitelszövetkezetre vonatkozó 1898:XXIII.t.c. továbbá

az 1920:XXX.t.c., amely a hitelszövetkezeti törvény novellája és szintén igen fontos szövetkezeti jogszabályokat tartalmaz.

Az 1920:XXXVII.tc., amely a szövetkezeti formában megalakult Pénzintézeti Központról szól.

Az 1922:XVII.t.c., amely az ugyancsak szövetkezeti mintára alakult Magyar Pénzügyi Szindikátus szervezetét állapítja meg.

Az 1923:XI.t.c., amely a földmunkás szövetkezetek létesítéséről rendelkezik.

Az 1923:XXVI.t.c. a nagy taglétszámú szövetkezetek közgyűléseire és a

szövetkezeti üzletrészek mértékének fel-
emelésére vonatkozólag tartalmaz rendel-
kezéseket.

Az 1924:XVIII.t.c. az Iparosok
Országos Központi Szövetkezete s a szak-
ipari szövetkezetek működését szabályozza.

Az 1927:III.t.c. a szövetke-
zeteknek a kereskedelmi cégjegyzékből tör-
ténő, még pedig hivatalból történő törlé-
séről intézkedik.

Az 1927:VIII.tc. az Országos
Központi Hitelszövetkezet kötvényeinek ki-
bocsátásáról, a kötvények biztosításáról
szóló egyes rendelkezések módosításáról és
kiegészítéséről rendelkezik.

Az 1927:XIX.t.c. az Országos Központi Kislakásépítő Szövetkezet létesítését szabályozza.

Az 1930:XLI.t.c. a lakásépítő szövetkezetet hívta életre.

Az 1931:VIII.t.c. a földteher mozgalom, a földteherrendezés előmozdítására szükséges intézkedésekkel kapcsolatosan szabályozta az altruista hitelintézetek ezirányu tevékenységét. Ennek a törvénynek az altruista hitelintézetek működésére is vonatkozó, számos rendelkezését módosította az 1933-ban kiadott 14.000 számú kormányrendelet.

Az 1932. évi 1390. számú kor-

mányrendelet módosítja az Országos Központi Hitelszövetkezetre vonatkozó egyes törvényes rendelkezéseket.

Végül az 1934:XXI.t.c. a fogyasztási szövetkezetek gazdaságosabb üzletvitelének biztosításáról rendelkezik.

Ezek azok kifejezetten szövetkezeti jellegű törvények és rendeletek, amelyek ez időszert a Kereskedelmi Törvénnyel együtt az egész magyar szövetkezeti jogalkotást magukban foglalják.

A Kt. a szövetkezetnek a következő fajait sorolja fel: 1./ előlegzési és hitelegyletek, 2./ nyersanyag közös beszerzésre, közös raktár tartására

vagy közös termelésre alakult egyletek,
3./ fogyasztási egyletek, 4./ lakásépítő
társaságok, 5./ kölcsönös biztosító tár-
saságok.

A Kt.-nek ezt a felsorolását
nem lehet tudományosan átgondolt, vagy gya-
korlatilag kielégítő felsorolásnak elfo-
gadni.

A szövetkezet megalakulásá-
hoz a Kt. szerint az alapszabály létrejöt-
te és a szövetkezetnek a cégjegyzékbe va-
ló bejegyzése szükséges.

Schultze-D. klasszikus iskolá-
ja megkülönböztet: 1./ felosztó szövetke-
zetet, amely tagjait olcsó és jó szükség-
leti cikkekkel: nyersanyaggal, fogyasztási

cikkekkel látja el, és 2./ a termelő szövetkezetet, amelynél a tagok a közös számlára termelnek.

Philippovich gyakorlati jelentőségük szerint különbözteti meg a szövetkezetet. Szerinte van: 1./ hitel-, 2./ fogyasztási-, termelőszövetkezet.

Nálunk szokásos a termelőszövetkezetet felosztani: 1./ mezőgazdasági szövetkezetté /földbérelő-, gépbeszerző-, géphasználó, gabonaraktár-, malom-, villamosági-, állattenyésztő-, értékesítő-, stb. szövetkezet/ és 2./ szakipari szövetkezetté, mint az ipari termékek és ezek előállításához szükséges nyersanyagok, gépek és munkaeszközök közös termelésé-

vel, beszerzésével, használatával, vagy
értékesítésével foglalkozó szövetkezetek.

.....

A SZÖVETKEZET GAZDASÁGI ÉS TÁR-
SADALMI JELLEMZŐ VONÁSAI.

A szövetkezetnek két, igen fontos jellemző vonása van: gazdasági és szociális.

A gazdasági alkatelem jelen-
ti az erők tömörítését és a gazdasági terv-

szerűsége törekvést, a szociális vonás pedig a termelés eredményének oly irányu szétosztását, amely mellett a jövedelemeloszlás a legigazságosabb.

"Minden igazi szövetkezetnek tartalmaznia kell két fontos alkatelemet: a gazdasági és szociális vonást. Amely szövetkezetnek a célkitűzésében ez a két nélkülözhetetlen jellemvonás nem lelhető fel, az a szó igaz értelmében vett szövetkezetnek nem tekinthető." 1./

Amikor a fogyasztók szövetkezetbe tömörülnek, hogy vásárló erejük szervezettségével gazdaságosabbá tegyék a közszükségleti cikkek beszerzését és a fogyasztási szükséglet mérvének megfelelő észszerű

1./ Pártos és Szilágyi idézett munkája 71.old.

és gazdaságos termelést mozdítsák elő: ugye-
bben a tevékenységben a szövetkezet gaz-
dasági jellemvonása tükröződik vissza.

Amikor pedig a fogyasztási
szövetkezet a tagjai részére nyújtandó vá-
sárlási visszatérítéssel, a legolcsóbb na-
pi árra való törekvéssel, szövetkezeti sa-
játtermelő üzemek létesítésével igazságo-
sabb jövedelemeloszlási politikát igyek-
szik érvényre juttatni és a gazdasági meg-
erősítés eszközeivel a kisember életszin-
vonalát emelni, életét jobbra, szebbé és
gondtalanabbá tenni óhajtja, ugye-
bben a szövetkezet szociális jellemvonása dombo-
rodik ki.

"Már az a körülmény, hogy a szövetkezet lényegét - bár a törvény értelmében formailag épen olyan kereskedelmi társaság, mint pl. a részvénytársaság, akár a betéti társaság - nemcsak gazdasági, hanem szociális viszonyok is alkotják, mutatja legjobban a szövetkezeti mozgalom magasabbrendűségét. Mutatja azt a tényt, hogy a szövetkezet többet jelent az egyszerű üzletnél, boltnál, hogy a szövetkezet nemcsak vállalkozási forma, hanem társadalomformáló erkölcsi gondolat is." 1./

A szövetkezet nem csupán a gazdasági fejlődést segíti elő, hanem a szociálpolitikának is fontos eszköze. Nemcsak üzlet, hanem eszme is, ahol az üzleti

1./ Navrátil Akos idézett munkája 48. old.

tevékenység nem cél, csupán eszköz a gazdasági megerősödés és a szociális felemelkedés magasabb színvonalának elérésére. A szociális vonás az, amely a szövetkezetben megneemesíti, megszépíti az üzleti célokat, altruizálja a szövetkezeti tőkét és a gazdasági tevékenységét a szociális közérdek szolgálatába állítja.

Miután a szövetkezet gazdasági tevékenysége is a jobb és szebb élet, fejlettebb kultúra lehetőségeinek, az élet-színvonal emelésének, tehát az emberek kedvezőbb szociális viszonyainak a megteremtésére irányul, ez a gazdasági jellegű munka már egymagában is jelentősen szociális tartalmu. Ebből is kilátszik, hogy a szö-

vetkezet szociális vonása szervesen kiegészíti a gazdasági alkatelemeket s csak a kettő együttesen adja a szövetkezet igazi belső lényegét és eszmei tartalmát.

A szövetkezet további fontos jellemvonása: az önsegély. Az a törekvés, hogy a tagok a maguk erejéből valósítsák meg a szövetkezet létesítésével elért kívánt célokat. Az önsegély nem csak azért jelentős eleme a szövetkezetnek, mert már önmagában bizonyos erkölcsi súlyt képvisel, hanem azért is, mert tulajdonképpen az önsegély biztosítja a szövetkezet függetlenségét autonómiáját, a függetlenség pedig fokozza a szövetkezeti működés átütő erejét és a tiszta szövetkezeti célok elérését.

Ha a szövetkezet az önszegély alapján épült fel, úgy nem szorult mások - elsősorban az állam - támogatására. Tehát a maga lábán állva, céltudatosabban és maradandóbban valósíthatja meg céljait és feladatait. Ezért nagy súlyt kell helyezni arra, hogy a szövetkezet megalakulásában és tevékenységében mindvégig erőteljesebben érvényesüljön és domborodjék ki az önszegély elve. Ez egyik fontos előfeltétele annak, hogy a szövetkezet igazi szövetkezet legyen. Ezért áll évtizedek óta a vita, hogy helyes-e a szövetkezetek állami támogatása, amely esetleg elhomályosítja a szövetkezeti önszegély gondolatát.

Kétségtelen, hogy az önszegély

elvét a maga eredeti tisztaságában kell megőrizni: ezt követeli a szövetkezetek érdeke. Azonban sokszor a megalakulásnál, vagyis a későbbi üzleti működés során nem mellőzhető az állam támogatása.

Mindenekelőtt tévedés volna azt gondolni, hogy a szövetkezet állami támogatása valami törvénytelen, meg nem engedett, káros és közérdekellenes dolog, amint ezt a szövetkezeteket támadó oldalon beállítani szokták és szeretik hangoztatni.

"Az állam szempontjából a szövetkezetek támogatása nemcsak jog, hanem kötelesség is. Mert az állam a támogatott szövetkezeteken keresztül az azokban

tömörült kisemberek millióinak gazdasági megerősödését s szociális felemelkedését segíti elő." 1./

A szövetkezetnek tőkére van, szüksége. A mai viszonyok mellett azonban, amikor a nagyüzem arányaival dolgozni kénytelen az államhoz fordulni. Mert csak az államtól remélhet olyan tőkét, amelynek nincsenek nyereszkesedési szándékai és hajlandó közreműködni az igazságosabb jövedelemeloszlás megvalósításában. Gyakran elhangzik a vád, hogy az állam az adózók pénzéből támogatja a szövetkezeteket. Ez a vád, ha igaz volna is, alapjában megtévesztő. A szükségesnek felismert állami támogatás ugyanis jogos és indokolt. Mert az állam

1./ Horváth idézett munkája 59.old.

a szövetkezeteken keresztül az azokban tömörült kisembereket támogatja. Vagyis ugyanazokat, akik az adókat fizetik. És többek között azért is fizetik, illetve támogatja őket, hogy tudják az adót fizetni. De a szövetkezetnek a közpénzből való támogatásával az állam a közforgalomban levő tőkék egy részét altruizálja, vagyis oly módon vezeti vissza a gazdasági élet vérkeringésébe, hogy ez ne csupán a nyereszkedő tőkét, hanem a munkát is gyarapítsa. Tehát elősegítse az igazságosabb jövedelemeloszlást és enyhítse a különböző társadalmi rétegek között fennálló ellentéteket.

A szövetkezet állami támogatását tehát nemcsak a gazdasági szükség-szerűség, de a szociális belátás és okosság is követeli, mert az a tőkés társadalmi rend fennmaradását segíti elő a kapitalizmus hibáinak: a kapzsiságnak és rövidlátásnak a kiküszöbölésére való törekvés mellett. Aki tehát a szövetkezeteknek állami támogatása ellen harcol, az önkénytelemül is és akaratán kívül is a mai társadalmi rend megingatásán dolgozik és megakadályozza azt, hogy a széles néprétegek kisegysztszenciái a szövetkezés útján jobb életkörülmények közé jussanak.

A szövetkezet nélkülözhetetlen eszköz az állam kezében a maga szoci-

álpolitikai terveinek és céljainak a keresztülvitelére. Legjobban bizonyítja ezt az a körülmény, hogy az állam számos kisember segítő akciót legtöbbször az altruisztikus szervezeteken keresztül bonyolítja le, mert az akció közérdekűségét és az állam által érvényesíteni kívánt altruista célokat, amelyek minden anyagi érdek háttérbeszorításával egyedül az akcióba vont kisemberek javát szolgálják, csupán a szervezet tudja biztosítani. Ha tehát az állam igénybeveszi az arra hivatott és alkalmas szervezetek önzetlen és közérdekű szolgálatot, nemcsak joga, hanem kötelessége is, hogy megfelelő támogatással

elősegítse a szövetkezetek munkáját.

Szövetkezeti szempontból csak az a fontos, hogy az állami támogatás ne legyen állandó jellegű, vagyis ne ölje ki a szövetkezetekből az önsegély gondolatát.

"A szövetkezés fogalma leg-
tágabb értelemben azt a felfogást jelenti,
hogy az élet legjobban nem az egyének ver-
senye útján rendezhető be, amikor minden-
ki kizárólag a maga és családja érdekeit
keresi, hanem kölcsönös segély útján, ami-
kor az egyed öntudatosan a társadalom egé-
szének javára törekszik és a társadalom
egésze nevében minden egyed javát gondoz-
za, az összesség mindenkiért és mindenki

az összességért lévén jelszava." 1./

Az önsegély gondolata tehát a szövetkezethnél nem hanyagolható el. Az állami támogatásnak sem lehet tehát olyan mértékűnek lenni, amely az állam részéről illetve az állam részére messzemenő beavatkozási jogot biztosít a szövetkezet belső életébe és működésébe, mert ez a szövetkezet függetlenségét és autonómiáját veszélyezteti. Enélkül pedig a szövetkezet megszűnnék szövetkezet lenni és egyszerű állami hivatalná süllyedne le. Az állami támogatásnak bizonyos idő múlva önmagát kell feleslegessé tennie, máskülönben tultengésével egészségtelen és káros hatás-

1./ György idézett munkája 16.old.

sal lesz a szövetkezet életére.

A szövetkezet további lényeges jellemvonása az altruizmus. Ez az altruizmus nem az ellenérték nélküli jótékony-ság, hanem a tagok együttműködéséből fakadó önsegítés megvalósítása. Ennek a szövetkezeti altruizmusnak egyik legfőbb kifejezője a nyereszkesedési szándék kizárása. Ez különbözteti meg minden más kereskedelmi, illetve üzleti alakulattól.

"A szövetkezetek az egyéni nyereségvágytól hajtott gazdasági tevékenység mai szervezetéből a nyereséget, mint az egész tevékenység fő indító okát, kiküszöbölik." 1./

1./ Hegedüs idézett munkája 147.old.

A szövetkezethnél nem főcél a nyereség elérése, célnak is csak annyiban az, amennyiben ezáltal tagjai érdekeit szolgálja. A szövetkezet nem nyereszkesedésre alakult nem abból a célból, hogy nyereségre szert tegyen a tagjaival fennálló üzleti kapcsolatból, hanem ellenkezően azért, hogy a tagoknak legyen hasznuk a szövetkezetből jó és olcsó áruellátás, kedvező feltételű hitel, előnyös értékesítés, stb. alakjában.

"A jövedelemeloszlásban is
érvényesíti reformáló hatását a szövetke-
zeti mozgalom, amennyiben a kisüzemek ter-
melési intenzitásának emelkedése a nemzeti
vagyon jelentékenyen gyarapítja és a jöve-

delemmegloszlásnak újabb, hatalmasabb bázist teremt." 1./

További jellemző vonása a szövetkezetnek a kölcsönösség, melynek alapján a tagok összeállnak, tömörülnek a szövetkezet létesítésére. A kölcsönösség azt jelenti, hogy a szövetkezetben tömörültek mások támogatásával igyekeznek magukon segíteni és együttérzéssel egymással szorosán összeforrvá előmozdítani anyagi boldogulásukat, illetve a célt, amelyre szövetkeztek. Mások megsegítésével szolgálni a magunk érdekeit, úgy használni önmagunknak, hogy az mások javát is elősegítse, a velünk szövetkezettek támogatásán keresztül javi-

1./ Czettler idézett munkája 208.old.

tani helyzetünkön: ez a kölcsönösség.

Ebben a kölcsönösségben nyilvánul meg az a magasabb erkölcsi vonás, amely a szövetkezetet minden más, tisztán anyagi jellegű vállalkozási formától megkülönbözteti.

A szövetkezeti gondolatnak egyik fő jellemvonása az erkölcsi tartalom. Erkölcsi tartalom nyilvánul meg abban, hogy a tőkés gazdasági renddel szemben, ahol mindenki ellen harcol mindenki, a szövetkezés az együttélés munkáját juttatja kifejezésre, az együvé tartozás és a közösség érzését ébreszti fel az emberekben.

Az erkölcsi vonás a szövetkezetnek nemcsak célkitűzésében, hanem a

céljaihoz vezető gyakorlati munkának a részleteiben is megnyilvánul. Amikor a szövetkezet nemcsak azzal törődik, hogy tagjai nemcsak gazdaságilag, vagyis anyagiilag boldoguljanak, hanem testi jólétük, kulturális szükségleteik kielégítésére, a hit és a nemzeti érzés ápolására is gondot fordít, akkor a szövetkezet ténykedésében erkölcsi vonások domborodnak ki.

A szövetkezet további jellemvonása még a tagok önkéntes társulása. Ez szorosan hozzátartozik a szövetkezet lényegéhez és azért az olyan szövetkezetek, amelyekbe a tagok nem önkéntes elhatározás, hanem kényszer alapján tömörülnek, igazi szövetkezetnek nem tekinthetők s csak for-

mailag azok.

Végül a szövetkezet lényegének még egy jellemző alkatrésze van: a népi jelleg. A szövetkezet demokratikus jellegű, nép jellegű alakulat. A népi erőkből tör elő és a népre támaszkodik.

A széles néprétegek kisegyszintenciáinak tömörítésével anyagi megerősítésükre és szociális fel emelésükre törekszik s ezzel a nép boldogulását mozdítja elő. Rendszerint a kisemberek apró tőkéit egyesíti, a társadalmi osztályok között fennálló nagy különbségek áthidalását segíti elő a kisemberek javára. A szövetkezet nép, demokratikus jellege megnyilvánul abban is, hogy a szövetkezetben a tagokat

egyenlő jogok illetik meg s a szövetkezet vezetése a demokratikus elvek szerint a tagok közvetlen részvételével és ellenőrzése mellett történik.

-.-.-.-.-.-

A SZÖVETKEZET JOGI VONÁSAI.

"Jogi szempontból mindenekelőtt jellemző, hogy a törvény értelmében a szövetkezet is kereskedelmi társaság." 1./

A szövetkezet kereskedő még akkor is, ha a kereskedelmi tevékenységet, tehát kereskedelmi üzletet nem folytat.

1./ Pártos és Szilágyi idézett munkája 80.old.

Fontos ez a megállapítás azért, mert szövetkezettelenes oldalról állandóan azt a felfogást igyekeznek belevinni a köztudatba, hogy a szövetkezetek illegális alakulatok s csak a magánkereskedők a legális kereskedők.

Ezzel szemben az igazság az, hogy a törvény megállapítása szerint a szövetkezet is legális kereskedelmi társaság.

Jellemző vonása a szövetkezetnek, hogy előre meg nem határozott számú tagokból áll. Ez azt jelenti, hogy - eltekintve a bírói gyakorlat által a megalakuláshoz kivánt hét, az 1898:XVIII.t.c. által a hitelszövetkezetek megalakulásához

kivánt tizennégy tag fix számától - a szövetkezet tagjainak száma nincs előre meghatározva. A szövetkezet tehát nem zárt, hanem nyílt társaság.

A tagok szabadon beléphetnek és szabadon kiléphetnek a szövetkezetből a törvény és az alapszabályok által megállapított lényegbeli feltételek és külső kellékek mellett. A belépésnél csupán az üzletrészt kell lefizetniük, mint a legfontosabb dologi kelléknek helyt adni, amelynek legalacsonyabb összege a törvény megállapítása szerint két pengő.

Annak megfelelően, hogy a tagok az előre megállapított feltételek mellett szabadon ki - és beléphetnek a szö-

vetkezetből és ennek következtében, a tagok számával állandóan változik a tagok által jegyzett üzletrészek száma és összege, tehát maga az üzletrész tőke is.

Ez az oka annak, hogy a szövetkezet jogi szerkezete - mai formájában - nem tulságosan alkalmas arra, hogy a szövetkezetek a többi kereskedelmi társaságokhoz hasonlóan, hitelekhez juthassanak.

Ugyanis a tagok számának és ezzel együtt az üzletrészeknek, illetőleg az üzletrésztőkének a folytonos hullámzása folytán a szövetkezetek nem nyújtanak elegendő biztosítékot a hitelezőknek.

Az ingadozó hitelnyújtási alapot ellensúlyozó erkölcsi bázis, a tagok

felelőssége a hitelnyújtás szempontjából előnyösen hat az üzletrész-tőke folytonos ingadozásával szemben.

Mindenesetre le kell szögezni, hogy a szövetkezetek hitelnyújtási szempontból sokkal előnytelenebb helyzetben vannak, mint a többi kereskedelmi társaság.

A Kereskedelmi Törvény 223.§.-a a szövetkezet meghatározásában külön kiemeli a "közös üzletkezelés"-t. Ez azonban nem tekinthető a szövetkezeti jelleg fontos kritériumának. Mert a közös üzletkezelés a részvénytársaságnál épenugy megvan, mint a szövetkezetnél.

A közös üzletkezelés egyébként nem értendő szószerint. Mert hiszen a mai

modern szervezetnél az üzletvezetést a tagok összeségének megbízásából a szervezet élére állított vezetőség, az adminisztráció végzi.

A közös üzletkezelés fogalmának tehát sok gyakorlati értelme nincs, inkább csak azt akarja kifejezni, hogy egyrészt a szervezet üzletvezetése a tagok együttes akaratából és szolidaritása alapján történik, másrészt a tag egyben ügyfele is a szervezetnek, amelyben közreműködésével részt vesz, illetve azt igénybeveszi /árut vásárol, hitelt vesz fel, gazdasági cikkeket szerezett be, terményt vagy ipari gyártmányt értékesített stb./

Az üzleti tevékenység a tagok

összességéből álló szövetkezet munkája, míg maguk a tagok, mint önálló személyek, teljesen szabadon folytatják egyéni gazdasági tevékenységüket.

A szövetkezet személyi egysülés a tőkecsoportosulás jellegével bíró részvénytársasággal szemben. Személyi egysülés azért, mert a szövetkezet életében és működésében nem a tőkén, hanem a szövetkezeti tag személyi részvételén van a hangsúly.

A tag nem a vállalatba fektette tőkéjét, hanem a szövetkezet üzleti eredményének kimunkálása terén való részvétele arányában részesedik az üzleti feleslegből.

Ez az osztalék az O.K.H. szerint alakult szövetkezeteknél öt százalék. A tantiemek értéke pedig tíz százalék.

A fogyasztószövetkezet tagja, nem az általa jegyzett üzletrész értéke szerint részesedik a feleslegből, hanem annak a vásárlásnak az arányában, amellyel a szövetkezetet az üzleti felesleg eléréséhez juttatta.

A szövetkezetet tehát személyi társulássá a részvénytársasággal szemben tehát mindenekelőtt az minősíti, hogy amíg a részvényesnek csak egy kötelezettsége van; részvényeinek befizetése, addig a szövetkezeti tag főkötelessége: a szövetkezeti vállalatban való közreműködés, a szövetkezet

igénybevétele. Éppen azért, amíg a részvénytársaságra nézve a részvényt befizető részvényes személye teljesen közömbös, addig a szövetkezet sorsára egyenesen döntő befolyása van annak, hogy kik és milyenek a tagjai.

Személyi egyesülés a szövetkezet már azért is, mert a jogok a tagokat személy szerint egyenlő arányban illetik meg és nem a befektetett tőke arányában, mint ez a részvénytársaságnál van.

Azért azonban, hogy a szövetkezet személyi egyesülés, nem jelenti azt, hogy a szövetkezetnek nincsen tőkére szüksége. A szövetkezetben kétségtelenül a tag személye és nem a tag betétje játsza a fő-

szerepet. De azért gyakorlati szempontok ma már - amikor a szövetkezetek kinőttek régi, szűk kereteikből és lassankint a nagyüzem arányait öltik magukra - szükségessé teszik, hogy a szövetkezetek is megfelelő tőkével rendelkezzenek, ha versenyképesek akarnak lenni a magánkereskedelmi vállalkozásokkal szemben.

A személyi egyesülés tehát csak a szövetkezet személyi jellegét fejezi ki, de nem teszi feleslegessé a tőkét, amely az üzleti teljesítőképességnek - a szövetkezeteknél is - egyik legfőbb mozgató ereje.

Különleges jogi jellemvonása a szövetkezeteknek a tagok felelőssége. Ez

